Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 74 (7147) ● 1991 сыл. Бэс ыйын 18 күнэ. Оптуорунньук ● Сыаната 8 харчы

Семен Егорович Федосеев Дириҥ орто оскуолатыгар бу оскуоланы бүтэрээччилэр тыа сиригэр механизатор буолан тахсыыларыгар улахан көмөлөөх киһи.

Киһи 29 сыл бу оскуолаҕа тракторооведениены үөрэппитэ, үс сыл лааҕыта пенсияҕа тахсан баран, оскуолаҕа производственнай үөрэхтээһинин маастарынан үлэлиир. Семен Егорович иитиитин үөрэппит ыччаттарыттан [illegible]тыыт механизатор дьоннор буола үүнэн тахсыылара үгүс.

Снимокка: С. Е. Федосеев.

Т. Кардашевскай фотота.

✦ Мэччирэҥ — өлгөм үүт, эмис эт туоната ✦

Хайдах олоробут, сайылык ыала?

«Мугудай» совхоз Төлөйдөөҕү отделениетыгар В. М. Захаров салайар кэлим арендаҕа звенота маҥнай баар сүөһүҥ барытын көрүүтэ көрөр-харайар. Кинилэртэн ураты К. К. Максимов дьиэ кэргэн арендата 10 ынахтыыттаах уонна биир оччо бороосколаах. Константин Константиновичтаах иккистэрин фермаларыгар сайылыы хаалбыттар. Оттон Захаровтаах икки ынахтыыр фермалара уонна ньирэйдэрэ үс сиринэн мэччирэҥҥэ көспүттэр. 350 субан ынаҕы эрдэ М. Н. Смирникова уонна В. К. Малышева туттарбыттар.

Биһиги Оҕус Баһыгар сыл ахсын сайылыыр ынахтыык ферма үлэтин билсиһэбит. «Кэпсээҥҥит, сайылык ыала?» — диэн сэһэр быһыытынан кэпсэтиини саҕалыыбыт. Кырдьык да, сэһэннээх, этэргээх дьон буолан биэрдилэр.

— От, аһылык бүтэн эрэр эспит ый 31 күнүгэр сайылыкка тахсыбыппыт. Ынахтыыттар бары баччалар. Оскуола оҕолоро көмө иликтэр. Мэччирэҥ аата мэччирэҥ. Тахсыахпытыттан үүт күннэтэ эбиллэр. Ынаҕы үстэ ыыбыт. — диир арендаҕа зоотехнигынан үлэлиир Семен Толстоухов — Якутскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникумун бүтэрэн, былырыын күһүнүгүттэн специалист быһыытынан саҥа үлэлээн эрэр эдэр киһи.

Кырдьык, үүт-ас эбиллэ быһыытыйбыт. Холобур, бу ый 1 күнүгэр диэри ферма үрдүгүнэн күннэ 418,6 центнер үүт ыанар эбит буоллаҕына, итэ билиҥҥи 900-чэ центнергэ тахсыбыт. Оттон Уйгуохтар диэн сайылыктара күннэ тонннаттан ордук үүтү ыы олорор. Кинилэрин алаас сирдээхтэр диэн бэтэрээллэр, ол эбэтэр үрэх сирдээхтэр, ордугурулуу саныыллар эбит. Ол оруннаах буолуо. Тоҕо диэтэххэ, сүөһүлэрин, ынаһыыксыттарын ахсаана тэҥ сыһа, үлэҕэ үөрүйэхтэринэн да тэҥ баайыылаахтар.

Хайалара да үлэһит тииһэбэтэ эрэйдээбит. Ол курдук, Уйгуохтарга бостууругунан Владимир Семенович Захаров бэйэтэ, оттон маҥна иһи зоотехниктара Сеня Толстоухов сылдьаллар эбит. Үүт-ас маҥар, бостуукка саамай ыктарымылаах кэмнэ. Сороҕор ынаһыыксыты да солбуйаллар эбит. Үлэни тэрийиилэхтээх дьон итинииҥ араллдьыйаллара элбэх. Онон, кырдьык, киэнтэттилэр. Аренда буоланнар сайылыкка таҕыстыы бары тэрээһини эмис киһилэргэ сүктэриллибит. Дьон олорор дьиэлэрин, титииктэри өрөмүөннээһиҥҥэ отделение, совхоз өттүттэн билэр-көстөр улахан көмө оҥоһуллубатах. Көмөлөрө диэн толь уонна целлофан биэрбиттэр. Олоруунан үүт дьиэтин бүрүйбүттэр, олорор дьиэлэрин түннүгүн саппыттар. Таас түннүгү маҥна аны көрбөккүн. Кирпиччэ суох буолан оһохторго көспүттэр. Иһэр туттар муустара сир үрдүгэр көөбүлүнэн бүрүллэ сытар. Уйгуохтарга ол да суох эбит. Оттон бу Оҕус Баһыгар Гоголевтар диэн ыал олорор дьиэлэрэ 1885 сыллааҕы тутуу эбит. Ол түһүнэн дьиэҕэ бэлиэ суруктаах. Оттон совхоз сайылык фермата буолта төһө сыл буолта эбитэ буолла. Оччоттон баччаҕа диэри биир булуус хаһыллыбатаҕа, дьэ, сырдаах. Оһох суох буоллаҕына ферма малларын билиҥҥи газ оһохторунан хаачыйыы тоҕо ыыллыа [illegible]кай? Эрдэтинэ сайаапка эгии түһэрбит, экипэтисит буоллар. Бэһиэлэкиэ ол сонун буолбатах. Ыал ахсын киһи эрэр. Ол «барыанн бары урут хаачыллар» сайылык ыалларыгар, ынаһыыксыттарга суоҕа өйдөммөт. Оттон Уйгуохтарга эссэ дизелинан олороллор. Ыйаҕы ыыр эрэ кэмнэ дизель үлэлэтиллэр. Маҥнык балаҕаннынаҕа электроплиткаҕа аһылык буһарар ыаллыбатын эта да барыыыахха сеп. Дьону, сүөсүһүттэри хаачыйыыга итиниик, тиийимиэтэх - түгэммэтэх, быһаарбатах буолан ыарбит тустаахтарга, билэн турар, хомолтолоох.

Уот хамсыырыттан буолуо, сайылыкка ыаллар телевизордара үлэлээбэт буолан тураллар. Онон телемастеры кэтэһэллэр. Сайылык ыалларыгар диэн бородууктаны аҕалан хаачыйыы оҥоһуллубатах. Онон бэйэлэрин нуормаларыгар тугу ылбыттарын илдьэ кэлбиттэр. Кинилэр бу саҥа тракторынан аҕалар буолан эрэллэр эбит. Хата, үксэ ыал ыалынан көспүт буолан, маҥна улахан айдаана суох, маҕаһыын тугу биэрбитинэн. Саахар, бурдук, курупа тииһэбэтин саналлар.

Көстөрүн курдук, хаачыйыыга итэҕэс элбэх. Оттон маҥан дьарыктаныахтаах совхоз, отделение салайааччылара, сельсовет председателэ фермалар сайылыкка тахсыбыттарын түһүнэн сибиэдиэнньэ эрэ биэрэр курдуктар. Ол фермалара оннуларын эссэ да була илликтэрин иһин чахчылар көрдөрөллөр. Онон сайылыктарга чааһатык сылдьыахха, дьон настроениетын билсиэххэ, көмөлөһүөххэ баар эбит.

Сүөсүһүттэр төһө-хаччаа үүтү ыахтаахтарын, төһө пэтээх ньаллэрин ааҕынасуоттана олороллоро кэрэхсэбиллээх эрэ сеп. Сыл саҕаланыаҕыттан совхоз үүтү государствоҕа туттарыыга атаҕа дылы уна-хаҥас быраахсан иһэр. Оттон үүтү ыаһыҥҥа 10-ча тонна хаалыылаах. Итинтэн 4,5 тоннната — биһиги отделение ирээтэ диэн толөйдөр билиэллэр уонна оку ситтэрэр баҕалаахтар. Сүөсүһүттэр дуогабары толорорго үлэлииллэрэ көстөр. Үлэни [illegible]диир үчүгэй. Оттон дьону өйдүүр, хаачыйар эмиэ наада.

С. СМИРНИКОВА.

Таһаҕас аҥара — Бэстээх бириистэнигэр

Быйылгы навигацияҕа Амма өрүһүнэн райпотребсоюз ирээтигэр 3200 тонна нуорут туттар табаардара аҕалыллан Кыстык Кугдаҕа райпотребсоюз ыскылаатыгар курууска хасан бүттэ эрээри, Амма өрүскэ уу таһыма намыһаҕынан сибээстээн оройуоҥҥа райпотребсоюз быһаабылыаннатынан түһэриллибит сакаастаах таһаҕаһы тиэммит түөрт баржа Алларааа Бэстээх бириистэнигэр тиксэргэ күһэллиннэ. Бу баржаларга 4000 тонна таһаҕас кэллэ, ол иһигэр сиир бурдукпут үгүс өртө бу баржаларга кэлистэ. Итини таһынан курупа, бурдук оҥоһуктар, [illegible]о, шифер, түннүк таһа, аҥардам уонна коляскалаах мотоциклылар, курустаал иһиттэр уонна нэһилиэнньэ хамаҕатык наадыйар, туттар табаардара аҕалылыннылар.

Бэстээх бириистэнигэр тохтообут түөрт баржаттан бу күннэргэ иккитэ сүөкэнэн бүттэ. Таһаҕаһы баржаттан сүөкээһини, массыыналарга тиэйиини ыраҕаныаах ыытыллар. Маныаха райпотребсоюз [illegible]ин барбыт уон куруус[illegible]т стропальщик үлэтин толороллор. Куруус үлэтэ түүннэри-күннэри тохтоло суох барарын үрдүгэр тэтиммит бытаан.

Таһаҕаһы сүөкээһиҥҥэ тэриллибит оройуоннааҕы комиссия оройуон тэриллээриттэн, совхозтарыттан барыта 97 массыынаны туруорарга быһаарынна. [illegible]ытыттан билиҥҥи райпотребсоюз 15 таһаҕас тиэйэр массыыналарыттан ураты 40 эрэ көмөҕө сылдьар массыыналар баалар. Бу бүтүн оройуон үрдүгэр ылар буоллахха, мөлтөһүөр көмө курдук көстөр. Совхозтар комбикормнарын сүөкээн бүтэрдилэр, ыһыахтар да ыытыллан бүтэн эрэллэр.

— Амма өрүһүҥэ кэлбит баржалары сүөкээһин бүтэн таһаҕас ыскылаатка таһаарылынна. Ол курдук, 1225 тонна комбикорм, 755 тонна бурдук, 23 тонна араас кондитерскай оҥоһуктар, 65 тыһ. солкуобайдаах миэбэл, онток да атын нуорут туттар табаардара куруустанныылар. Хомойуох иһин, райпотребсоюз кэлиэхтээх таһаҕас аҥарыттан ордугу Алларааа Бэстээххэ сүөкээнэри бары билэр буолуохтаахпыт. Дьэ, онон бу күннэргэ оройуон таһаҕас тиэйэр массыыналардаах тэрилтэлэрэ, совхозтарбыт көмөлөрө наада буолла. Билиҥҥи үлэлии сылдьар массыыналарга эбии таһаҕаһы баржалартан тиэйииигэ ыраата 30 массыына наада. Холобур, бу массыыналар Бэстээхтэн куртуомкэстэтин иккилии рейсы оҥоруохтарына, бу иилиэлэҕэ [illegible]л эбэтэр оройуоммут ыһыаҕын иннинэ, бу ый 20-гэр диэри таһаҕас сүөкээһинэ бүтэр кыахтаах, — [illegible]иэр райпотребсоюз быраабылыаннатын кадрга отделын инспектора Г. Ф. Егоров.

«СО» корр.

Күөх быйаҥтан сомсуохтара

«Мындаҕаайы» совхоз быйыл аҕыс ынахтыык фермаҕа сайылыыр буоллаҕына, итинтэн үһэ Соловьев отделениетыгар баар. Сайылыкка бары ынахтар эссэ бэс ыйын 6 күнүттэн саҕалаан көһөрүллүбүттэрэ. Өрөмүөн үлэлэрин, холобур, Тайҕа Төрдүгэр сайылааччылар, отделение специалистара субуотунньугунан сиэрэн үмүрүппүттэрэ. Ханна үлэ бытаарбыт сирдэригэр специалистар итэ курдук бэйэлэринэн көхтөөх буолан көмөлөстүлэр. Бу кэлин тымныйталыы сырытта. Онон оһохтору урусорууу, аҕаҕас дьиэлэри ититии үлэтэ күүскэ барда.

Онон ынаһыыксыттар Хорбут, Туолума уонна Тайҕа Төрдө диэн урукуттан сайылыыр, кэрэ көстүүлээх сирдэригэр-уоттарыгар оннуларын булан олохсуйдулар. Ньыкэйдэр Кэлээй сайылыгар бааллар. Бурдук Мындаҕаайыттан аҕалыллан бары фермаларга кэмигэр тэрдилиннэ. Эбии аһылык оҥоһуллан ынаҕы үстэ ыаһын толору киирдэ. Тымныы, былыттаах күннэргэ ньирэйдэргэ, кыра уоһулэргэ от ордорунан этии курдук дьаһаллар эмиэ оҥоһуллуннулар.

Мэччирэҥҥэ көһүөх үүт-ас эбиллэ быһыыт да. Холобур, итэ ии күннэ валовойунан [illegible] тонна курдук үүт ыанар эбит буоллаҕына, билиҥҥи 2 тоннаҕа чугаһаата. Сыл саҕаланыаҕыттан 1996 центнер үүт ыаҥахтааҕа 98,2 бырыһыан толорулла иһэр. Үүтү государствоҕа туттарыыга [illegible] 148 центнергэ тэҥкэтэ. Көстөрүн курдук, үүккэ хаалыы элбэххэ эбэһин тэстиир. Ол иһин коллективтар ынах ахсыттан 1000—1100 кг үүтү ылара суоттаналлар. Ити мэччирэҥ айдарыгар оройуон орто сыыппаратыттан лаппа үрдүк. Фермаларга үүт таһар автомашина хас мам ахсын тийэр. Онон үүт хаачыстыбатыгар эппиэтинэс [illegible]. Бу хайа эрэ [illegible]тугар үүккэ хаалыыны ситтэрэргэ эмиэ көмөлөөх [illegible]олуоҕар эрэл улахан.

Түмүктээн эттэххэ, фермаларга үүтү-аһы ылыыга сөптөөх усулуобуйа тэрилиннэ. Аны үлэһиттэр түмүктээрэ хаалла.

А. МАКАРОВ,
«СО» обш. корр.

Рабочай трибуната

УСУЛУОБУЙАНЫ БИИР ОҤОРУОХХА

Мин механизаторынан үлэлээбитим быйыл 25 сыла, үйэ чиэппэрэ, буолла. Оттон тохсус сылбын үүт таһар автомашинаҕа шоферыыр сылдьабын. Бу үлэни биирдэ саҥаатахха, наһаа түбүгэ, кэлиитэ-барыыта суох курдук. Ол эрээри олус эппиэттээх үлэ.

Оройуон хаһаайыстыбаларын үүт таһар автомашиналарын шофердарын оклада — 80 солкуобай. Оттон оҥорон таһаарар тонна-километрбыт хаһаайыстыбалар ахсын туспа түһүнан. Холобур, быйыл оройуоҥҥа бастаабыт үүт таһар автомашина шоферун көрдөрүүтэ 62 тыһ. тонна-километр. Мин кэнники сылга биир [illegible]буллэ суох үлэлээн, көрдөрүүм 65 тыһ. тонна-километртан тахса. Онон совхозтар ахсын курох таһыр усулуобуйаны биир оҥоруохтарын наада. Оройуоҥҥа уу таһар автома[illegible]на чемпион шоферун көрдөрүүтэ, мин алҕаһаабат буоллахпына, 44 тыһ. тонна-километр. Үүт таһар автомашиналар хаһан даҕаны уу таһар автомашиналары тонна-километрынан баһыйыа суохтаахтар. Бу эмиэ сыыһа.

Быйылгы кыстыкка биһиги отделениебит үүтү бастакы суоркаҕа туттарбатаҕын тэҥэ. Арендаҕа билитээлэргэ былырыын үүт тутааччыны суох оҥорбуттара. Түөрт хотонҥо аналлаах үүт уурар хостор суохтар, барыта ыахтары кыыта биир ирга, хотоҥҥо, турар. Совхозтарга үүт таһар автомашина шофердара бу-субу уларыйаллар. Ити хамнастарыттан уонна сөптөөх автомашиналара тиксибэттиттэн буолуохтаах диэн саныыбын. Совхозтар үүт таһар автомашиналар шофердарын хамнастарын билиҥҥигэ[illegible]ом көрдөбүлүгэр сөп [illegible]р сыла үрдэтиэхтэрэ диэн эрэнэбин.

Сайыҥҥы билиҥҥи сайылыктартан иккилиитэ үүт таһабыт. Биир да сайылыкка үүт тутар-сойуур сир суох. Сайылык ол[illegible] соҕутар установка баар буоллун, оччоҕуна үүт биирдэ эрэ таһыллыа этэ. Бензиҥҥэ төһөлөөх барыс буолуо этэй? Совхоз салаалтата сайылыктарга үүтү харайар сири толоруйдууара сеп буолла.

Е. МАКАРОВ,
«Чурапчы» совхоз шофера.

Советтар түбүктэрэ

Спортсмен депутаттар комиссиялара

Совет үлэтин ситиһиилээх буолуута киин бастайааннай комиссияларын үлэлэриттэн быһаччы тутулуктаах. Ааспыт ыҥырыыга диэри Чурапчы сельскэй Советыгар үөрэххэ, культураҕа, доруобуйа харыстабылыгар, физкультураҕа уонна спорка биир бастайааннай комиссия үлэлээбитэ. Саҥа ыҥырыыга талыллыбыт депутаттар үөрэх уонна культураны сайыннарыы боппуруостарынан дьарыктанар туспа комиссияны тэрийбиттэрэ.

Внэс ниһилээх доруобуйа харыстабылыгар, физкультураҕа уонна спорка бастайааннай комиссияны депутат, өрөмүөннүүр-техническэй предприятие профкомун председателэ М. Е. Попова салайар. Депутаттар бары даҕаны — спортан миттиллэн тахсыбыт дьон. Мария Ефимовна бэйэтэ республикаҕа биллэр ох саанан ытыыга мастарга кандидат, көҥүл тустуу ветерана Петр Шестаков, физкультура учууталлара Петр Дмитриевич Ефимов, оройуон чиэһин элбэхтэ көмүскээбит Клара Васильевна Макарова ааттарын бары билэбит, бастайааннай комиссия атын чилиэнэ Лидия Егоровна Сидорова сэллиги эмтиир балыыһа кылаабынай врача.

Быйыл вируснай гепатит, дизентерия, о. д. а. сыстыганнаах ыарыылар көбүүлэрэ ордук элбэтэ. Ол биир биричиинэтинэн иһэр уубут састааба кубаҕана буолар. Онон бастайааннай комиссия, туох уларыйыы ниһинэ, бу доруобуйабытын ытта быһаччы сибээстээх боппуруоска болҕомтотун уурбута. Билигин «Струя» уутун атын аппаратынан килларин сорууга быһаарылла сылдьар.

Киһи доруобуйата аһылыктан тутулуктааҕа биллиир. Комиссия туруорсуутунан оҕолорун эмтэтэр ийэлэргэ, диабеттаахтарга маҕаһыыннарга эбии бородууктанан атыылланар буолла. Ас-үөл бу курдук тарҕатыллыбыт кэмигэр ити туһанныахтарга кырата суох кэмэ. Былырыыҥҥыттан Чурапчы орто оскуолатыгар остолобуой тутуллан үлэлээн эрэр. Депутаттарбыт кыһамньылара итиниэ эмиэ баар.

Аптекаларбытыгар эмп томп аҕыйаан иһэр. Онон бэйэбит ис кыахтарбытын толору туһаныыга болҕомто ууруллуута наһаа кэрэбүлүнэн буолла. Оҕолорбутун кыра саастарыттан эттэрин-хааннарын хатарыы, оройуоммутугар баар эмтээх оттору билии, туһанар ыымалары баһылааһын наадатын бастайааннай комиссия чилиэннэрэ көтөхтүлэр. Кэлиин кэмҥэ бэйэлэрин ис күүстэринэн атын дьону эмтээччилэр баар буоллулар. Кинилэртэн биир саамай бастыҥнара З. А. Дуранова эдэр сааһа ааспыт, оҕолоро күн сирин көрбүт сирдэригэр — Болтоҥо Кыыдалыгар кэлэн олохсуйда. Сельскэй Совет бастайааннай комиссията кинини кытта кэпсэтиһэн Чурапчы сэлиинньэтин дьонун эмтэттэ.

Комиссия чилиэннэрэ К. В. Макарова уонна П. Д. Ефимов оҕолору эттээн өртүнэн сайыннарыыга үлэлэрин туһунан сессияҕа отчуоттаатылар. Комиссия түс бэйэтэ эрэ соботоҕун, кинилэри алтыһан үлэлээктэрин кытта сибээһэ суох үлэлээтэҕинэ, ол хайа да өттүнэн кэрэгэй буолара өйдөнөр. Онон бу комиссия культураҕа, үөрэххэ уонна бүһүөлэгэ туһаайан оҥорор комиссиялары кытта ыкса сибээһэ тутуһар. Сааскы ыраастыыргыы үлэлэрэ быйыл урукку хайа да сылларгы тэрээһиниэхтик ытыллыбыта. Чурапчыбыт сэлиинньэтигэр бэртээхэй ыһыах буолан ааспыта — барыта күүһү бииргэ түмүү түстүүтэ.

Бастайааннай комиссиялары өссө үчүгэйдик үлэлэтиэххэ сөп этэ маннык тарҕы учуоттуур эбитэ буоллар:

Бастакытынан, депутаттар бары — дьиэлээх-уоттаах дьон. Онон депутат үлэтин курдук түбүктээх общественнай нагрузкаҕа бириэмэ булуналлара ыарахан. Холобур, нэһилиэнньэни олох-дьаһах оҥотуугун хаатчыйар производственнай комбинат рабочайа А. В. Нуличинэ оробүүт күнүгэр — хас бэнидиэнньик ахсын — сельсовекка кэлэн үлэлиир. Эбэтэр Н. Р. Дьячковскай бу күннэргэ сокуонунан көрүллүбүт уопускатын туһаммакка, сир реформатын ытыыга үлэлиэ сылдьар. Итиник дьон сэргэ туһугар чахчы бэриниилээхтик үлэлиир депутаттарбытыттан, хамнастарын төлөөн туран, депутатскай үлэни дьарыктанар кыаҕы биэрэр тоҕо сатаммат? Ааспыт быыбарга хас биирдии депутакка кандидатынан турбут дьоҥҥо Совет үбүттэн 30 солк. бэрбиттэрэ. Дьиэ, ол тахха наадалааҕын түс бэйэм эрэ өйдөөбөппүн. Оттон ону уһуннук, үчүгэйдик үлэлээбит, үлэлиир депутаттарга, сааттар, сылга биирдэ, материальнай көҕүлээһини оҥорууга туһанар тоҕо быллыбат этэй?

Тиһэҕэр, бары депутаттар кинилэр кыттыыларыттан үлэ-хамнас быһаччы тутулуктааҕын өйдөөбөттөр, үлэлэриттэн куотуна сатыыллар. Дьон сэргэ итэҕэлин ылан барар итинник быһыылар «үчүгэйэ» суох.

М. СИДОРОВА.

✦ *Дьахталлар комитеттара үлэлииллэр* ✦

«ТҮМСҮӨҔҮҤ, ДЬҮӨГЭЛЭР!»

Итинник ааттаах аһаҕас кэпсэтиини Болтоҥоҕо Д. Г. Догдонова председателлээх дьахтар комитета тэрийэн ыытта.

Манна араас көлүөнэ дьон кыттыстылар, сэттэ дьиэ кэргэн биирдии уустуран нүөмэрин толордо. Кэпсэтии сэһэр-майгы-тематын тула буолла, дьиэ дьахтар оруолугар үгүс киһи тохтоото.

— Эдэрдэр кырдьаҕастары ытыктаабат буолан иһэллэр. Биһиги сэрии алдьархайын, суту-кураан, көһөрүллүү ытабылын сорсобулун барытын көрсүбүппүт. Кэнниктибит, тутуура суох дойдубут туһа диэн үлэлээбиппит. Билигин, биһиги олорбут кэммитигэр тэҥнээтэххэ», олох үйгүтэ улахан. Арай үлэҕэ-хамнаска сыһыан мөлтөх, үлэлиэн баҕарбат киһи элбээтэ. Үлэҕэ түмсүүлээхпит, дьиссипилиинэлээхпит буоллар, дьиэлэр, элбэҕи ситиһэрбит хаалан сытар. Онон мин дьахталлар дьону түмүүгэ турунуохтаах диибин, — диэн этэ Варвара Илларионовна Харайбатова.

Учуутал Вера Трофимовна Игнатьева кэлин 10-15 сылга ыччат общественнай активнаһа намтаабытын этэ. Арыгылааһын аҕыйах ахсааннаах омук ыччатын улахан хаанын сүтүһэр буолла. Кэлин кэмҥэ оскуоланы быраҕан оҕо ахсаана улам элбиир. Кэргэннээммэккэ хаалыы, онон уллурарыы эмиэ көстөр. Итинник этэн туран, Вера Трофимовна ыччаты кытта үлэ ылсарга этии киллэрдэ. Олохтоох оскуола завуһа Гея Михайловна Слепцова: «Хас биирдии киһи тустаах үлэтин хайдах толоруттан олохпут үйгүтэ үрдээһинэ сутуулуктаах. Түс бэйэ уһаайбатын ыраастыыр чэнчистик тутуохха, көбөрдүөххэ, аһы-үөлү ылыахха түһаныахха. Итн эмиэ киһини иитиигэ урата суолталаах. Тэрилтэлэр салайааччыларын ыччаты иитиигэ үлэлэрин отчуоттатар, уопсай мунньахтарга кэпсэтэр наада», — диэтэ.

Бу да түгэннэ эдэр саастаахтарбыт үгүстэрэ саҥата суох хааллылар. Оройуоҥҥа ыччаты иитии, дьиэ кэргэн проблемата кэлин кэмҥэ ордук сытыырхайар турар буолан иһэр. Онон дьахтар комитеттарын үлэлэрин итиниэхэ биир кэлимник туһаайар, үлэлэрин райсовет дьахтары кытта үлэ отделынан сүрүннэтэр наада.

Е. ВАСИЛЬЕВА,
сельскэй Совет депутата.

САХАЛАР САЙЫНЫ КӨРСӨЛЛӨР

Саха дьонугар кыһыҥҥы тымныы кыйданыыта, күөх сайын күөгэйэҥ кэлиитэ дьиҥ-чахчы улахан бырааһынньык. Мугудай сельскэй Совета итиии учуоттаан нэһилиэк ийэлэрэ общественнай тэрилтэлэри түмэ тардан сааскы Ньукуолуну бэлиэтээтэ.

Сайыны көрсүү бырааһынньыга араас көхтөөх күрэхтэһиилэринэн киэркэйдэ. Дьахтар комитетын тэрийиитинэн эдэр мал күрэхтэһиитэ түһүлгэ оскуолатын саҕалаата. Сыралаах эрийсии кэнниттэн Вера, Парасковья уонна Василий Варламовтар дьиэ кэргэттэрэ кыайыылаах тахсан, тахта фондатын ылла, сельскэй Совет грамотатынан наҕараадаланна.

Эрдэттэн сэрэйиллибит курдук, Үрүҥ Уолан бириһиигэр тыгааһыннаах үөрэхтэһии буолла. Хапсаҕайга бастыҥнарынан Прокопий Николаев, Сергей Коротких, Максим Аммосов кыайыылааҕынан тахсаллар. Бары да саха ыччаттарыгар киһи хараҕа хатаныах оҕолоро.

Итиитэн салгыы сыал ытыыта, сүүрүү, мас тардыһыыта, мас хайытыыта, кулаах биэдэрэлээх сүүрүү, хортуоска хастааһына, кыраабыл тиистэһиитэ, сахалыы темаҕа викторина биир-тэн-биир солбуйсан иһиллэр.

Итинниэхэ барытыгар тоҕору хаачыстыбата эмиэ көрүллэр. Онно бастаан, Сергей Коротких Үрүҥ Уолан бириһиин — «Минскэй» мотоцикл фондатын ылар. Атыттарга Дагиттэр Уолан, Бэргэн Уолан, Сымса Уолан ааттар иҥэриллиилэр. Кинилэр чаһынан, фотоаппаратынан, бөрүөбунан бириэмийэлэнэллэр.

Ити кэнниттэн Ньукулайдар күрэхтэһиилэрэ ытыллынна. Кинилэр 50 м сири кыаһылаах сүүрүүгэ, ыт-буутун охсууга, сыал ытыыга, ыарахан тааһы ыраах быраҕыыга, билиигэ-көрүүгэ күрэс былдьастылар. Бэрт кыранан сабырыйан, бу күрэхтэһии кыайыылааҕынан Николай Малышев тахсар. Кыттааччылар бары 50-нуу устууна ботуруонунан уонна чэркиэһинэн бэлиэтэннилэр.

Дьон-сэргэ өссө кэтэһиллэн сыттыаҕын үлэ күнэ буолбута мэһэйдээтэ. Эһиилгиттэн бу күнү өрөбүл күнүнэн биллэрэн, сахалар чахчы сайыны көрсөр, күүстээх үлэ иннинэ түмсэн ылар түһүлгэлээхпит диир гына ытар быһаарыыннаахпыт. Сельскэй Совет президиума бу үчүгэй бырааһынньыгы дьоҥҥо бэлэхтээбит дьахтар комитетыгар, бары көмөлөспүт дьоҥҥо истиҥник махтанар.

К. ЖИРКОВ,
сельскэй Совет председателин солбуйааччы

Биһиги оройуоҥҥа албан ааттарбыт, киэҥник биллибит бастыҥ маяк дьоннорбут, үтүө үгэстэри хааллардарбыт үлэһит геройдарбыт, хорсун-хоодуот холобурдары көрдөрбүт сэрииһиттэрбит ааттарын үйэтитиигэ болҕомтобутун мэлдьи уурулаахтаахпыт.

ҮЙЭТИТИИ ҮРДҮК АНАЛА

Сахалартан бастакы лингвист-ученай С. А. Новгородов аатын чөлүгэр түһэриэххэ. Киин өлбүтүн кэннэ Чурапчы киин оскуолатыгар (билигин орто оскуола) Семен Андреевич аата иҥэриллибитэ. Бу оскуола баайынай ыччат оскуолатыгар кубулуйуутунан сибээстээн ити аат иһэн-сүтэн хаалбыта. Кэлин, 1944 сыллаахха, С. А. Новгородов аатын Чурапчытааҕы педагогическай училищеҕа иҥэрбиттэрэ. Училище үлэтэ тохтообутун кэннэ киин баалатыгар тэриллибит интернат-оскуола киин аатын сүгэр. Билигин интернат-оскуола С. А. Новгородов аатын сүгэрэ дьүөрэтэ суох. Ол өйдөнөр. Биир дойдулаахпыт ССРС үтүөлээх тренерин, Саха ССР оскуолатын үтүөлээх учууталын Д. П. Коркин аатын бу оскуолаҕа иҥэрэр тоҕоостоох. Киин бу оскуолаҕа элбэх сырата барбыта, үгүс биллиилээх тустуукталары иитэн таһаарбыта.

Бу докумуоннартан Чурапчы киин оскуолата С. А. Новгородов аатын сүкпүтэ көстөр. Андрей Андреевич Новгородов убайа Семен Андреевич өлбүтүн кэннэ киин кэргэнигэр суруктарыгар маннык миэстэлэр баалладар:

«Другие сестры живут благополучно. Трое их детей обучаются в Чурапчинской школе имени своего дяди...» (ССРС НА СО архивыттан).

«Кроме того достраиваем школьные здание в Чурапчы же. Эта школа центральная в улусе, 7 групповая, конечны, 1 ступени. Ее начали строить еще в 1915 году для 4-х классной, но ввиду кризиса при войне не была достроена. В 1923 году здание усилиями населения было почти достроено, но сейчас не имеет крыши. В этом году должны достроить крышу. Наркомпрос отпустил всего 750 рб. на этой. Прилагаю при нем снимок-карточку, чтобы ты подробнее познакомилась с этим зданием. Эта школа имени Семена Андреевича», (ССРС НА СО архивыттан).

«Мне предлагают место учителя в Чурапче в 2-м концентре. Я согласен, так как жить без определенной службы стало трудно». (ССРС НА СО архивыттан).

Мин гражданскай сэрии бүппүтүн кэннэ, 1923 сыллаахха, үөрэммитим. Бандьыттар кыайтаран көһөн барыыларыгар оскуола дьиэлэрин, балыыһаны, о. д. а. тутуулары уоттаан, күл-көмөр оҥорон барбыттара. Ситэ тутулла илик 7 группалаах оскуола дьиэтин биир муннугар бандьыттар уот анньан барбыттара ситэ күөдьүйэ илигинэ кыһыл этэрээтэ кэлэн өрүһүйбүтэ. Бу оскуола дьиэтин нэһилиэнньэ күүһүнэн, оройуон уус дьоно мустан ситэрбиттэрэ. 1924 сыл күһүнүгэр кэҥэтэн, сырдык оскуолаҕа киирэн үөрэммиппит. Оскуолаҕа С. А. Новгородов аатын биэрбиттэрэ. Онуоха бигэргэтэр мэхэ дастабырыанньа баар:

«Удостоверение

Предъявитель сего гр. Хатылынского наслега Чурапчинского района Соловьев Николай Саввич 17 лет, действительно обучался в Чурапчинской школы I ступени II концентра имени С. А. Новгородова. В 1929—1930 гг. постановлением школьного совета от 1930 г. за № 13 переведен в седьмую группу, в чем выдано ему настоящее удостоверение. Зав. школой Г. Студенцев. Секретарь В. Лебедев».

С. А. Новгородов аатынан оскуола штампата уонна бэчээтэ ыам ыйын 18 күнүгэр 1930 с. бу дастабырыанньаҕа уурулубута да туоһулуур.

1992 с. олунньуга С. А. Новгородов төрөөбүтэ 100 сыла туолар. Бу биһиги эрэ оройуоҥҥа бэлиэтэнэр улахан событие буолбатах, республиканскай, союзнай суолталаах событие. Манна республикаҕа улахан комиссия тэриллэн үлэтин саҕалаата. Киниэхэ аналлаах кинигэ бэчээттэниэхтээх.

x x x

Төрөөбүт-үөскээбит нэһилиэгэ Болтоҥоҕо, Субуруускай аатынан совхоз салалтата, парткома төрүт киһиттэн састаабтаах комиссияны тэрийэн үлэлэтэн эрэллэр уонна кэлэр сайын Новгородов ыһыаҕын тэрийэн ыытарга былааннаналлар.

1931 с. Болтоҥо нэһилиэгэр Н. Д. Субуруускай аатынан бастакы бүттүүн начальнай үөрэхтээһин оскуолата аһыллыбыта. Учуутал кадр тиийбэтинэн сибээстээн Чурапчы киин оскуолатын сэттэ кылааһы бүтэрбит комсомолецтарын бүттүүн начальнай үөрэхтээһин Сокуонун олоххо киллэриигэ мобилизациялаабыттара. Онно мин эмиэ хабыллыбытым. Дьиҥинэн, аҕам сүбэтинэн агроном буолуохтаах этим. Ол быһыллан учуутал идэтинэн үлэлээн ыччаты иитиигэ-үөрэтиигэ 40 сыл үлэлээн кэллэҕим. Болтоҥо орто оскуолатыгар Н. Д. Субуруускай аатын чөлүгэр түһэрэр сөптөөх. Киин биһиги оройуоммутугар, ол иһигэр төрөөбүт-үөскээбит Болтоҥотугар оҥорбут үтүөтэ-өҥөтө сүҥкэннээр. Ону бары да үчүгэйдик билэбит уонна өйдүүбүт. Субуруускай Саха сиригэр киэҥник биллибит гражданскай сэрии хамандыра, ахсаабат патриот, дьалаһыннаах тэрийээччи, советскай, хаһаайыстыбаннай талааннаах салайааччы. Болтоҥоҕо үйэлээх уонна кэскиллээх тутуулары туттарбыта.

x x x

Захаров Степан Тихонович 1930 с. Советтар сэттис съездтэригэр Саха Киин Ситэриилээх Комитетын чилиэнинэн талыллыбыта. Онтон ССРС Советтарын алтыс съездтэринэн Бүтүн Союзтааҕы Киин Ситэриилээх Комитет чилиэнинэн талыллар. Киин Советскай былааһын туруулаһан охсуспута, саҥа олоххо саҥатытыы суолларын тэлсибитэ. Колхознай хамсааһын активнай кыттыылааҕа, культурнай революцияны олоххо киллэриигэ айымньылаахтык үлэлээбитэ, ахсаабат үлэлээх коммунист. Киин аатынан колхоз баара. Төлөй начальнай оскуолатыгар эмиэ киин аата иҥэриллибитэ. Төлөйдөр оскуолаларын урукку аатын чөлүгэр түһэриигэ, Степан Тихонович Захаров аатын үйэтитиигэ турунуохтара диэн бигэ эрэллээхпин.

Бэйэ биллиилээх дьоннорун аатын совхоздарга, оскуолаларга, музейдарга, театрдарга, Культура дьиэлэригэр, площадтарга, уулуссаларга, о. д. а. иҥэриини олохтуур итэр ...лаҕа үчүгэйтэн атыны ...албатаҕа. Кинилэр курдук үлэлииргэ, ыччаты ...лаҕа көҕүлүүргэ кинилэринэн киэн туттарга иитэр. Онон буоллаҕына, саха норуотун национальнай барҕарыытыгар тирэх биир дьоһуннаах төһүүнэ буолар. Народнай депутаттар оройуоннааҕы Советтара бу боппуруоһу үөрэтэн, бэйэтин ыллыктаах тылын этиэҕэ диэн кэтэһэбит.

Н. СОЛОВЬЕВ.

Ыччат ханнык идэни талыай?

Орто оскуоланы бүтэрээччилэр чиэстэригэр оскуолатааҕы сылларын бүтэһик чуорааннара тыаһаатылар. Баҕаһаа оскуола баартатыгар олорбут ыччат бүгүн олоҕун суолун тобулуунарыгар, ханнык идэни талларыгар, кырдьыга, уустук боппуруос тирээтэҕэ. Үлэлииргэ, үөрэнэргэ ханнык суоллар баалларый? Бу туһунан туһааннаах тэрилтэлэр, учреждениелар туох сүбэлиирдээхтэрий? Бүгүҥҥү булкуурдаах уустук олохпутугар итиннэ кэмэ улахан суолталаах.

Ыйытыыбар эппиэттииргэ, бастатан, район сэбиэдиссэйэ М. А. Никифоровтан көрдөһөбүн.

—Үөрэххэ бараачыларга урукку 25 былырыыҥҥынаах хаачахтааһын быйылгыттан тохтоото. Ким ханнык идэни үөрэххэ барара көҥүлэ. Оскуолаларга идэҕэ туһаайыыга үлэ ыытыллар,—диир Михаил Аркадьевич.

Былырыыҥҥынан хаачахтааһын суох буолбута, ииттэххэ, эмиэ да үчүгэй эбит. Оскуоланы бүтэрээччилэр итэ баҕалаах быырыйаҕар хапсаллары тар тоһолоох эт-тириин батараарай, ордук санааһын, атаҕастаммыкка - баттаммыкка да холонуу баар буолара. Ол эрээри итэ оннук улахан көҥүл буолбатаҕын бүгүҥҥү быһыы-майгы көрдөрөр. Бастатан, үрдүк үөрэх аны төлөбүрдээх буолар. Холобур, Омскайдааҕы, Благовещенскайдааҕы, Иркутскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын институттара үөрэххэ киирээччилэртэн ылар төлөбүрдэрэ 17 тыһ. солк. Итэ Челябинскайдааҕы институкка 25 тыһ. солк. Оттон Якутскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын институтугар 6 тыһ. солк. быспыт. Бастакы курска ылыллар студент сыллааҕы усунуоһа 3 тыһ. солк. Аны былырыын ылыллан үөрэх бастакы куурсун бүтэрбиттэртэн итэ усунуос эрэ көҕүрээҥ биэрэр, быйылгыттан саҕалаан хаалбыт сылларыгар төлөнөр түбэлтэтигэр эрэ салгыы үөрэнэллэр. Институттар сылларынан төлөбүрдэрэ эмиэ тус-туһунан быһыллыбыт. Холобур, итэ 17 тыһ. солк. төлөбүрдээх оҥорбут Иркутскайдааҕы институт сыл ахсын 5 тыһ. солк. төлөтөр. Быһата, үрдүк үөрэх заведениелара бары да итинник хайысхаланан эрэллэр.

Арай орто анал үөрэххэ (техникумнарга, училищелэргэ) төлөбүрэ суох үөрэниэххэ сөп. Ол да быйылгы усулуобуйалара. Һиил хайдах уларыйара биллибэт. Манна да уларыйыы суох буолбатах. Холобур, Одьулууннааҕы 13 №-дээх СПТУ-га үөрэнии аны орто оскуола базатыгар тэриллэр. Училищеҕэ ааспыт сылларга курдук орто үөрэҕи биэрбэт. Республика атын маассабай идэни биэрэр училищелэра итинникка киирэтилэр. Аны уопсай үөрэхтээһиҥ орто оскуолатын бүтэрдэххинэ эрэ идэтин иҥэ ылаарга тэ... буйдааҕын. Маныаха киэһээҥи оскуолалар оруоллара хаһааҥҥытааҕар да улаатыах курдук. Оннук да буолуоҕа.

✦ Үрдүк үөрэххэ киириигэ аны сааһыка уонна орто оскуолалары бүтэрээччилэр 25 былырыыннара диэн хаачахтааһын суох буолуоҕа.

✦ Үрдүк үөрэх заведениелара студенннары төлөбүрдээх үөрэххэ ылаллар. Совхозтары уонна тэрилтэлэри кытары дуогабардаһан үөрэнэ бардахха, ону совхозтар, тэрилтэлэр уйунуохтарын сөп.

✦ Совхозтары кытары дуогабардаһыы ээлэлээх суолунан кэлин үөрэххэ ыытар гына дуогабардаһан совхозка үлэлии тахсыы буолар.

Кэстэрүн курдук, үөрэххэ барыы уустуктардаах. Маныаха ханнык кэпчэтиилэр оҥоһуллуохтарын сөбүй? Бу боппуруоспун тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кадрга отделын инспекторыгар П. П. Борисоваҕа туһаайабын.

—Үөрэххэ киирээччилэр совхозтары кытта дуогабар түһэрсэр түбэлтэлэригэр төлөбүрү совхозтар уйуналлар. Бу — улахан кэпчэтии. Ол эрээри совхозтар да урукку лара буолбатах. Түбэһиэх дуогабардаһаттара чуолкай. Бастатан, кими ханнык идэҕэ ыытар быһаар кинилэргэ бэриллэр. Биллэн турар, үөрэххэ атыыҕа да бэйэлэрин үчүгэй өттүнэн көрдөрбүт оҕолору билигин совхозка ордук наадалаах идэлэргэ ыыта сатыахтара. Урукку курдук, үөрэттэн манныы идэҕэ бачча киһини ыытыы диэн ыйыы-кэрдии суох буолуоҕа,—диир Парасковья Петровна.

Совхозтары кытта дуогабардаһан билигин 110 ыччат үөрэнэ сылдьар. Ол иһигэр үрдүк үөрэххэ 72, орто анал үөрэххэ 14, СПТУ-ларга 24 киһи. Ону таһынан өрөмүөнкүүр-техническэй предприятие 6 4, «Агропромэнерго» 6 киһини үөрэттэрэллэр. Килиэнэ совхозтар, предприятиелар стипендияллары төлүүллэр. Аны миэстэлэргэ эмиэ үлэһиттэрэ тиийбэттэринэн эмиэ совхозтар 40 тыһ. солк. төлөөҥ итэ идэҕэ үөрэттэрэр ыччаттардаахтар. Былырыын агардас «Мүгүдэй» совхоз үрдүк үөрэххэ үөрэттэрэр 11 оҕотугар 5837 солк., орто анал үөрэххэ үөрэнэр 3 оҕоҕо 1126 солк., СПТУ-га үөрэнэр 4 оҕоҕо 670 солк. төлөөбүтэ. Саҥа балаһыанньаҕан төлөбүр өссө үрдүө турдаҕа.

Онон совхозтар аны бэлэлааҕы баратын ыытартан туттунарга күһэллиэхтэрэ. Билигин экономистар, бухгалтердар ордук наадалар. Билигин тыа хаһаайыстыбатыгар үлэлиир 80 бухгалтертан 10-на эрэ бу идэҕэ үрдүк уонна анал орто үөрэхтээх. Агрохимиктар, үүт, эт оҥоһуутугар технологтар тиийбэттэрэ эмиэ сытыытык турар боппуруостартан биирдэстэрэ. Ордук наадалаах идэлэргэ республика үрдүкү тэрилтэлэрэ көмө оҥорон быһаарыахтара ханнык эрэ анал кылымын саҕар. Холобур, Саха ССР Үлэҕэ министерствота бэйэтин көҕүлээһининэн үөһэ ахтыллыбыт Челябинскайдааҕы институкка 25 тыһ. солк. төлөөн 10 миэстэни ылбыт. Итинтэн биһиги оройуоҥҥа икки миэстэни биэрбит. Маны тэҥэ Илин Сибиирдээҕи технологическай институкка төлөбүрүн уйунан 10 миэстэни ылыммыт. Онон бу ый 26 күнүттэн Якутскайга институт приемнай комиссията экзаменнары тутуунун саҕалыыр. Сорох кэпчэтиини Якутскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын институтэ оҥорбутун ахтан тоҕоостоох. Бу саҥа үлэлээн эрэр үөрэх заведениета оройуонтан 6 оҕону үөрэттэрэр. Үүнэр үөрэх дьылыгар төлөбүрэ суохтартан Өлүөхүмэтээҕи уонна Якутскайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникумнарыгар үөрэнэ барарга туһааннааҕынан 7 уонна 12 миэстэ халбыт.

Совхозтар үөрэххэ бэйэлэрин производстволарытар үлэлиир дьону ыыта сатыыллара чуолкай. Ол иһин, холобур, «Мүгүдэй» совхоз Төлөйдөөҕү отделениета, бу туһунан быйыл Чурапчы орто оскуолатын выпускниктарын кытта кэпсэтиһиини саҕалаабыт. Өскө дуогабарынан совхозка үлэлии тахсар түбэлтэлэригэр кэлиҥ үөрэххэ ыытарга бэлэмнэрин биллэрбиттэр. Ол дуогабарга эмиэ ыйыллар. Атын да хаһаайыстыбалар орто оскуоланы бүтэрбит ыччаттары совхоз үлэтигэр ыларга бүгүҥҥүттэн кэпсэтэллэрэ наада этэ. Итэ совхозтарга икки-үс сылга үлэлиит илии боппуруоһун хайа эрэ өртүнэн быһаарыан сөп.

Ыччат идэни талыытыгар, олоххо миэстэтин булунуутугар судургута суох соруктар тураллар. Онуоха күүс-кыах буолуу туһааннаах тэрилтэлэртэн былааннаах, кэскиллээх үлэни эрэйэр.

С. СМИРНИКОВА.

Өбүгэлэрбит бултаабыт ыырдарынан

Рецензия

БҮГҮҤҤҮ курдук экология, ураты намчы уонна бытааннык чөлүттэр туһэр хотугу айылҕаны көдьүүстээх туһаныы боппуруостара сытыытык турбут кэмэригэр историк А. Л. Дьяконов «Саха сиригэр XVIII үйэ бүтэһигэр — XIX үйэ ортотугар түүлээҕи бултааһын» диэн темаҕа монографията бэчээттэнэн тахсыыта ураты тоҕоостоох.

Монографияҕа, сүрүннээн докумуоннарга олобуран, биһиги дойдубут түүлээҕин саппааһа, бултааһын кадровай булчуттар састааптара, бултааһыҥҥа техника туһаныллыыта, киин ньымалара, д. а. боппуруостар кэииминик ылыллан сырдатыллаллар. Үлэ улахан суолтатынан Саха сиригэр түүлээҕи бултааһыны саһыннарыыга айылҕа оруолун литератураҕа аан бастаан научнайдык ырыталлан суруллубута, онон сыбэзстээн булгуур сирдэри харыстааһын проблемата көтөҕүллүбүтэ буолар.

Автор, Саха сирин баыыһат түүлээх баайдаах дойду курдук сыһыанныыны критикалаан туран, ...-суол үөскүүрүгэр ...айдарыгар айылҕа ... климатическай усулуобуйаларын утары ...өран итэ төттөрүтүн акаастыыр. Атын өртүнэн итэ баай-дуол туох да харысхала суох дьаһааҕы төлөөһүнтэн, төттөрүтүн, булчуттар бэйэлэрин экономическай наадыйыыларын көрбөт буолуутан ...ыйаан иһэриҥ бигэргэтэр. Түүлээҕи бултааһынан туох да хааччаҕа суох үлүһүйүү 1820 сыллар ортолоругар бултааһын биир сиргэ тэпсэттиириэр тиэрдибитэ, халыы-сах итэ ииниэ саалэп дэлэйэн, бултааһын туох да тохтоло суох күүһүрбүтэ, ыылы-суолу ыыыйыы харыыта суох буолбута. Ыраахтааҕы администрацията ...ыллары харыстааһыҥҥа ханнык эрэ соччо-баччча дьайыыта суох быраабылалары олоххо сатааһына, киин колонизатор буолар политикатыгар сөп түбэспэтинэн, туһата суох хаалара. Автор кэлин кэмигэ, хомотуох иһин, болкомто уурулбат буолбут норуот бэйэтин айылҕаны, бултуу алды харыстыыр абыычайдара эрэ итэни мүлүтүппүттэрин сиэрдээхтик ыйар. Бу боппуруос бүгүн ураты сытыытык турар.

Кадровай булчуттар ахсааннарын быһаарыыга официальнай источниктар соччо эрэлэ суохтарынан, автор научнай практикаҕа аан бастаан бултабын сайаалкадаан ыыыы анализтаан көрбүтэ. Ону көстөрүнэн. Киин Саха сиригэр 1820—1840 сылларга хас 9-с-10-с эр киһи булчуҥ дьарыктаныр, ол эбэтэр 4249—4710 киһи булчуур эбит. Бэйэлэрэ оҥостубут тэриллэринэн булчуур хотү оройуоннарга тэһэ булчут олорбутун чуолкайдык этэр уустук. Ол эрээри автор итэ сир олохтоохторун биэс гыммыттан түөртэрэ булчуур диэн түмүгү оҥорор. Онон барыта 1828—1829 сылларга уонна 1859 сылга 2600 уонна 3100 киһи булдунан дьарыктаммыт буолуон сөп. Итэ отчуоту переписка олоҕуран. Үченай түүлээҕи бултааһынынан оҥорон таһаараааччылар эрэ буолбатах, тойоттор дьиэ кэргэттэрин чилиэннэрэ эмиэ дьарыктаммыттара диэн түмүк оҥоруута сөбүгэ эрэри, итэҕэстиилээх. Сөбүлүүн ниппэт эбэтэр аҕыйаҕы кэтэр буолаллар булдуунан ханнын да тирэрэ суох эрээри, сиэр-майгы нуорматынан буолара, ону олохтоох былаастар да билинэллэрэ. Саха сирин булчуттарын оҥорон таһаарыылара сайдыытыгар ох сааны уонна да атын бэйэ оҥорбут булт тэриллэрин саанал солбуйуунан тосту уларыйыы тахсыыта. Ол, монографияҕа этиллэринэн, сүрүннээн, 1820 сыллардыкка түмүктаммыта.

Бултааһын курдук хаһаайыстыҕа суолталаах салаатын ырытан көрүү кырааӽ туһааннаах кэмиэ общественнай сайдыытын боппуруостарыгар бэйэтин уола көрүүлэрин этэрэнитиллэр этилэр диэн ейдөбүл баар. Оттон автор ону хоту сир тыйыс айылҕатыгар итинэн дьарыктаныы элбэх ночоттоох, онон киһи төһөнөөх дьадаҥыйыы да, соччонон бултуур кыаҕа кыра этэ диир. Ол эрээри, олоххо көстөрүнэн, кинилэри, дьадаҥылары, итэ үлэҕэ баайылар тардаллара. Харчы-табаар сыһыаннаһыыта киирилтинэн, түүлээх булдуунан дьарыктанааччылар өссө биир атын этэрэттэрэ — бирикээсчиктэр, агеннар, порученецтар баар буолбуттара.

Эргиэн сайдыытынан, Саха сирин российскай рынокка улам күүскэ тардыынан түүлээхтиирэ күһэллии, намырыахтааҕар, өссө күүһүрбүтэ, ол эбэтэр бу дьылаҕа феодальнай - крепостническай сыһыаннаһыылары бөҕөргөтөргө ыраахтааҕы дьаһааҕынан бэйитыллар хаһынатын хаһаатааччылар күүскэ туруммуттара. Төрүт олохтоохтор нааһыһыылара буолбакка, дьаһаах режимэ кыраҕай түүлээҕин саппааһын дьазатарга күһэйэр булдааһыны кииллэрбитэ. Сахалар тойоттоп ыгааһыннарыаан ордук өлгөм бултаах «түнгэстар сирдэринэн» тэлэһийиилэрин түгэнигэр автор сиһилии тохтуур. Атын өртүнэн сөбһү нитиитинэн дьарыктанааччылар уүтүйан олорор хойуу нэһилиэннэлээх сирдэригэр бэйэ тэрилинэн бултааһын дьиэ суоһулэригэр улахан кутталлаака бэлиэтэнэр. Автор Г. П. Башарин саха нэһилиэктэригэр бултуур сирдэринэн биирдиилээн дьон бас билиитэ баарын дьоннор ходуһа уонна мэччирэҥ сирдэргэ сыһыаннарыгар быһаарыыларын түһүнэн этиитин өссө атын чахчыларынан бигэргэтэн биэрэр. Итэ юридическай өртүнэн сэр тирэх буолбута. Капиталистическай сыһыаннаһыылар элементэрэ киирэр усулуобуйатыгар улуустарга саха обществотын феодализациялааһын салгыы ыытыллыыта, ол эбэтэр эргиэн-предпринимательство күүһүрүүтэ, бултааһын кэмэйиҥнэ тойоттор феодальнай - крепостническай былаастарын бөҕөргөтөргө көмөлөөбөрө. Булду үөскэтии, киин төрүүр-үөскүүр сирдэрин чөлүүгэр туһэрэн иһин дьаһалтынан ыытыллара. Түүлээҕи бултааһын сабытыалынан хотугу норуоттарга патриархальнай-родовой сыһыаннаһыылар үрэллиилэрэ түргээтээбитэ.

Бултааһын, автор бэлиэтиириҥнэн, биһиги сирбит төрүт олохтоохторун сиэрдэрин - майгыларын, олохторун иҥэтин, үгэстэрин илдьэ сылдьар салаанан буолар. Онон ааспыт үйэлэр матырыйааллары түмүү ордук билигин норуот бэйэтин норуот быһыытынан билиниитэ күүһүрбүт, онно дьулуһар кэмигэр ураты суолталаах.

Монография автора бэлэтэ билиннэринэн, бу үлэ Саха сиригэр түүлээҕи бултааһын историятын үөрэтиигэ бастакы харгыһынан эрэ буолар. Биһи бэйилуһаахпыт бу ылбыт тэматын дириҥэтэн, кэнэтэн үөрэтиигэ элбэхтык бааһааппардаах сылдьан, баара-суоҕа 40 саһын саҥа ааҕбат. Былаҕайга быбдаллыта.

П. ВИНОКУРОВ.

Саха государственнай музейын отделын сэбиэдиссэйэ.

БЫРААҺЫННЬЫККА АВТОБУС СЫРЫЫТА

Сылаҥҥа буолар культура уонна спорт бырааһынньыгар бэс ыйын 21—22 күннэригэр автобус манныык графигынан сылдьыаҕа:

—Чурапчыттан хоҥнор сарсыарда 9 чааска уонна күнүс 12 чааска;

—Сылаҥтан хоҥнор киэһэ 18 чааска уонна 20 чааска.

Автобус Чурапчыттан автовокзалтан, оттон Сылаҥтан кулууп таһыттан хоҥнор.

ЖЮРИ МӨЛТӨХТҮК ҮЛЭЛЭЭТЭ

Сотору(таа)ҕыта буолан ааспыт эдэр ыал конкурсугар 12 дьиэ кэргэн кыттынна. Барыта 6 суол көрүүгэ күрэхтэстилэр.

Визиткаҕы төлөрүүтэ, биһиги санаабытыгар, Одьулуунтан кэлэн кыттыбыт Захаровтар дьиэ кэргэттэрэ чорбойдо. Кырачааннар ламбадалы бары да бэркэ үҥкүүлүүллэр эбит, оттон бальнай үҥкүүгү Сивцевтэр (Чурапчы), Захаровтар (Одьу... ниэттээһиҥҥэ санаалаах үлэхан баллы жюри Сивцевтэргэ туруорда.

Итэ эрээри конкурсу сыаналаабыт жюри үлэтэ киһиник астыммарбата. Холобур, визиткаҕы төлорор ханнык дьиэ кэргэн хаһыс миэстэ буолбута иһиллибиннэриллибэтэ. Конкурска кыттааччылар оҥоһук чэрдэ кэлбиттэр эта да. ... олох да сыаналамматa, биллэриллибэтэ даҕаны. Бу түһүмэҕи букатын да атынньык тэрийэн нытыах баара. Холобур, тута көрдөрөн туран туруу тиккэптэрэ дуу, уруһуйдаабыттара дуу буоллар, дьиэ-хаһа ... бу үстүү муҥутуур балаҥтын бырыытынан буолуохтаах эбит буоллаына, сороҕор ону ааһаыына ...

Конкурс түмүгүнэн 5 найдааах дьиэ кэргэн Сылаҥҥа оройуон ыһыаҕар ыытыллар эдэр дьиэ кэргэн конкурсугар кыттар быраабы ылыылар: Захаровтар (Одьулуун), Дьячковскайдар, Филипповтар (Хатылы), Сивцевтэр, Алексеевтар (Чурапчы).

Жюри састааҕыгар бэсыта кэрээтэ культура үлэһиттэрэ, оройуон киини олохтоохторо ... фестивала буолбатах эбээт. Биһиги санаабытыгар, элбэх оҕону үүтүгэйдик иитэбитэр, дьиэ-чахчы ийэ-аҕа дэппиит дьону сүүмэрдээн жюриҕа үлэлэппит буоллар бэрт буолуо эбит.

Уопсайынан, жюри сөптөөх быһаарыыта суоҕунан, түмүк оҥоһуллубатаҕынан, конкурс интэриэһинэйэ суох ааста. Манньык ааҥ бастаан ыытыллар конкурсу үчүгэйдик толлайдаан, элбэх талааннаах эдэр ыаллары кыттыһыннаран ыытыах баар этэ.

М. МАКАРОВА, С.

Культурнай олох

Улахан түһүлгэ күүтэр

Оройуоннга хомуһу сэнээрээччилэр, анаан-минээн дьарыктанааччылар элбээн иһэллэр. Интернат - оскуола учуутала Е. М. Калачева салайааччылаах хомусчут оҕолор ансамбллара быйыл республикаҕа бастаата. Калачевтар дьиэ кэргэттэрэ хомус тардан Союзка тиийэ биллиннэ. Маҥ бу суруктар оройуон ветераннарын «Маарыкчаан дуораанара» диэн ааттаах хомусчуттарын ансамблын туһунан кэпсээхпин баҕарабын.

Биһиги ансамблбыт тэриллибитэ бэһис сылыгар барда. Аан бастаан 1988 сыллаахха Лена кытыл эҥэриннээҕи оройуоннар зональнай көрүүлэригэр биһирээн, варганнай музыка Бүтүн Союзтааҕы бастакы конференциятыгар кыттар быраапталаммыта. Ол улахан түһүлгэҕэ Эстония, Башкирия, Киргизия, Тува, Туркмения, о. д. а. республикалар хомусчуттарын тоҕоруулара соҕо-махтайа истибиппит. Кинилэр мастерстволарыттан элбэҕи туһаммыппыт.

Быйыл саха хомуһун сайдыытыгар элбэх үтүөлээх Лука Туриин аатынан хомусчуттар республикатааҕы конкурстара ыытыллыыта. Иккис кыттан, «Маарыкчаан дуораанара» биһирэнэн, аналлаах грамотанан наҕараадаланна.

Биһигини өссө улахан түһүлгэ күүтэр. «Билләриллибитин курдук, Якутскай куоракка бэс ыйын 19—26 күннэригэр хомусчуттар аан дойдутааҕы иккис конгрестара уонна хомусчуттар фестиваллара ыытыллыаҕа. Онно Америка, Япония, Австрия, Польша, Франция, Германия, о. д. а. дойдулар талааннаахтара, ученайдара кытталлара сабаҕаланар. Итинник улахан түһүлгэҕэ биһиги оройуонтан икки ансамбль кыттар буолбута уратыта үөрүүлээх, эппиэтинэстээх. Онон бу күннэргэ программабытын саҥардан чочуйабыт, костүүммүтүн оҥостобут, биһиэхэ, аан дойду түһүлгэтигэр саха хомустарын дьүрүһүгүн, абылаҥын тиэртэрин диэн баҕалаах үлэлиибит.

Е. ФЕОФАНОВ,
импровизатор-хомусчут.

«Саһарҕа» — Союзка лауреат

Биһиги оройуоммут «Саһарҕа» агитбригадата Курганска ыытыллыбыт Бүтүн Союзтааҕы агитбригадалары көрүү конкурсугар ситиһиилээхтик кыттан кэллэ. «Сир ийэ — куттала» диэн экология тематыгар толорбут сценарийдарын «Айыллаан» сыныһалар киин үлэһитэ М. А. Герасимова суруйбута. Коллектив хайдах сылдьыбытын туһунан райсовет культураҕа отделын сэбиэдиссэйэ Т. Л. Тарасоваттан ыйыталастым.

— Бу көрүүгэ 70 коллектив ыҥырыллыбыт, онтон 40-на кэлбит. Биһигини кытта Саха сириттэн «Эркээни» диэн Орджоникидзевскай агитбригадата кыттынна. Тэрийээччитин кытта көрүүнү аһыга саҕалыыбыт диэҥ буолла. Бастакыннан саҕалааһын хаһан баҕарар ыарахаттардаах буолааччы. Ол да буоллар, мин санаабар, барыа табыллан көрдөрдүбүт. Толоруубутун олус сэргээн көрдүлэр. Экологическай тематы биһигиттэн уратылар хотугу остяктар туруорбуттар. Үгүс коллективтар политическай тематы талбыттар. Түмүккэ бүтүн ыам ыйын 30 күнүгэр таһаарбыттара. Биһиги агитбригадабыт 8,5 очконы хомуйан, Бүтүн Союзтааҕы лауреат аатын ылла, уон бастыҥ коллективтар ахсааннарыгар киирдэ. Убайдыы-балыстыы Жирковтар, Иннокентий Барашков ырыаларын, Марина Ноговицына уонна Федор Евграфов үҥкүүлэрин дохсун ытыс тыаһынан көрүстүлэр. Агитбригада үлэтигэр көмөлөспүт КИЭК директорыгар Галина Константиновна Баишеваҕа, «Айыллаан» сыныһалар киин үлэһитигэр Мария Андреевна Герасимоваҕа махтанабыт,— диир Тара-
Лукич.

Коллектив иннинэн үлэтин уларытар, эмиэ театр тэрийэр баҕалаах.

Л. НОГОВИЦЫНА.

ЭҔЭРДЭЛИИБИТ!

Күндү төрөппүттэрбитин үлэ ветераннарын ийэбитин, эбэбитин Анна Михайловна, аҕабытын, эһэбитин Петр Иванович ИГНАТЬЕВТАРЫ олохторун холбообуттара 35 сыла туолар кэрэ-бэлиэ күнүнэн итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит. Биһигини иитэн, үөрэттэрэн, сиэннэргитин көрөн, улаатыннаран сылайары билбэккэ түбүгүрэргит иһин нэс сүрэхпититтэн махтанабыт. Баҕарабыт эһиэхэ уһун үйэни, чэгиэн-чэбдик дьоллоох олоҕу. Кырдьарга кыайтарыман.

Оҕолоргут, 15 сиэнгит, кийииттэргит, күтүөттэргит, аймахтаргыт, табаарыстаргыт Аммосовтар.

х х х

Күндүтүк саныыр бииргэ үлэлиир табаарыспыт, дьүөгэбит ИГНАТЬЕВА Татьяна Степановна. Эйигин 50 саастын туолбут юбилейгынан 23 №-дээх аптека коллектива, нэс сүрэхпититтэн үөрэ-көтө туран, эҕэрдэлиибит. Баҕарабыт кырдьары билбэккэ күрүүтүн олох уоһугар үөрэ-көтө сылдьаргар, чэгиэн доруобуйаны, дьиэ кэргэнҥэр ыраас халлааны, үгүс үөрүүнү-көтүүнү.

НУС-ХАС ОЛОҔУ АЙМААЧЧЫЛАР

Ис дьыала оройуоннааҕы отдела иһитиннэрэр

Ыам ыйыгар итириктэн, общественнай бэрээдэги кэһэн 30—50 солк. ыстарааптаннылар: Захаров Иннокентий Еремеевич — лесопункт үлэһитэ, Григорьев Гаврил Петрович — өрөмүөннүүр-техническэй предприятие слесара, Макаров Петр Петрович, Гурьев Владимир Маркович, Дьячковскай Константин Николаевич — дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай холбоһугун үлэһиттэрэ, Березкин Алексей Васильевич, Бояринов Александр Федорович — райпотребсоюз үлэһиттэрэ, Брызгаев Владимир Петрович, Никитин Егор Николаевич, Бояринов Владимир Федорович, Аммосов Василий Николаевич — «Агропромстрой» МПМК-тын үлэһиттэрэ, Оконешников Егор Васильевич — киин балыыһа тракториһа, Собакин Павел Семенович, Новгородов Семен Дмитриевич — суолу тутар-өрөмүөннүүр учаастак тракористара, Красильников Николай Семенович, Пермяков Михаил Петрович, Петров Семен Семенович — «Мугудай» совхоз рабочайдара, Петров Иван Егорович — ветстанция шофера, Захаров Андрей Николаевич — Одьулууннааҕы участковай балыыһа рабочайа, Барашков Сергей Константинович — тутар-өрөмүөннүүр учаастак болуотунньуга, Дьячковскай Александр Афанасьевич — оройуоннааҕы сибээс узелын шофера, Михеев Афанасий Иванович — «Чурапчы» совхоз болуотунньуга.

Кыра күлүгээннээһин иһин мааныык дьон административнай миэрэҕэ тардыллыннылар: Дрогунов Семен Иванович — Хатылы орто оскуолатын кочегара, Дрогунов Василий Семенович — Субуруускай аатынан совхоз рабочайа, Брызгаев Егор Прокопьевич — быстах кэмнэ үлэлээбэт, Болтоҥо олохтооҕо, Оконешников Николай Николаевич — Нуотара учаастагын рабочайа, Посельскай Виктор Михайлович — «Сулус» хаһаайыстыбатын ахсааныгар үлэлиир предприятие үлэһитэ, Макаров Петр Петрович — дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай холбоһугун болуотунньуга, Молоев Василий Афанасьевич — Дьабыыла бөһүөлэгин олохтооҕо, пекарня үлэһитэ, Феофанов Мирослав Егорович — СГУ студена.

ГАИ линиятынан мааныык дьон миэрэлэннилэр: Яныгаев Евгений Сергеевич, Новгородов Семен Дмитриевич — суолу тутар-өрөмүөннүүр учаастак үлэһиттэрэ, Дорофеев Дмитрий Антонович — Нуотара учаастагын үлэһитэ, Николаев Михаил Николаевич — Субуруускай аатынан совхоз охотоведа, Иванов Константин Николаевич — өрөмүөннүүр - техническэй предприятие үлэһитэ, Петров Иван Егорович — ветстанция үлэһитэ, Тихонов Альберт Декабристович — Карл Маркс аатынан совхоз сантехнига, Ноговицын Дмитрий Дмитриевич — ЛТС монтера, Захаров Владимир Семенович — санэпидстанция шофера, Абрамов Алексей Гаврильевич — «Мугудай» совхоз үлэһитэ, Седалищев Роман Михайлович — тутар-өрөмүөннүүр учаастак бухгалтера, Портнягин Афанасий Васильевич — оройуон киинин олохтооҕо, Ефремов Дмитрий Дмитриевич — Дьабыыла бөһүөлэгин олохтооҕо, Беляев Иосиф Иосифович — маһы таһастыыр комбинат үлэһитэ, Осипов Николай Леонидович — Чурапчы орто оскуолатын рабочайа. Попов Владимир Диевич — «Агропромстрой» МПМК-тын үлэһитэ, Кандинскай Дмитрий Иванович — сетевой учаастак үлэһитэ, Радионов Аркадий Николаевич — Эрилик Эристиин аатынан совхоз тракториһа, Ырыгаев Дмитрий Семенович — райпотребсоюз үлэһитэ, Григорьев Семен Гаврильевич — «Агроснаб» үлэһитэ.

Мааныык буолбут быһылааннарга холуобунай дьыалалар көбүтүлүннүлэр:

— ыам ыйын 1 күнүгэр Дьабыыла бөһүөлэгэр Оконешников Е. В. итирик сылдьан милиция сотрудниктын кытары охсуспутугар РСФСР ХК 191 ыст. иккис чааһынан;

— ыам ыйын 2 күнүгэр киин остолобуойтан биллибэт дьонунан дорообуа уонна харчы уорулунна, РСФСР ХК 96 ыст. бастакы чааһынан;

— ыам ыйын 8—12 күннэригэр оройуон киинин олохтооҕо гр. Адамов дьиэтиттэн биллибэт дьонунан мал-сал уорулунна, РСФСР ХК 144 ыст. үһүс чааһынан;

— ыам ыйын 12—13 күннэригэр оройуон киинин олохтоохторун Керемясов Е. Н., Дьяконов А. Г. гараастарыттан аккумулятор, бензин, саа, мотоцикл чаастара биллибэт дьонунан уорулунна. РСФСР ХК 144 ыст. иккис чааһынан;

— ыам ыйын 14 күнүгэр Мурун Тыымпыйа маҕаһыыныгар ыскылаатыттан плитка шоколадтары, кэмпиэттэри биллибэт дьон уордулар, РСФСР ХК 89 ыст. үһүс чааһынан;

— ыам ыйын 14 күнүгэр оройуон киинин олохтооҕо Попова Т. Е. дьиэтиттэн Аммосов Дикулустан Никитич магнитофон уорда, РСФСР ХК 144 ыст. үһүс чааһынан;

— «Чулман» кооператив үлэһитэ Кельбах Леопольд Леопольдович милиция сотрудниктарын кытта утарылаһыытыгар, РСФСР ХК 191 ыст. иккис чааһынан;

— ыам ыйын 20 күнүгэр Мэлдьэхси бөһүөлэгин олохтооҕо Корякин П. П. мотоциклын биллибэт дьон уордулар, РСФСР ХК 144 ыст. иккис чааһынан;

— ыам ыйын 22 күнүгэр Хатылы олохтооҕо Павлов Д. А. итирик сылдьан аҕатын кырбаата, сааннан ытыалаата, РСФСР ХК 206 ыст. иккис чааһынан;

— ыам ыйын 24 күнүгэр оройуон киинигэр гр. Коркина умайан өллө, буруйдаах Коркин Н. Г. РСФСР ХК 149 ыст. иккис чааһынан;

— ыам ыйын 24 күнүгэр Чыаппара бөһүөлэгин олохтооҕо Попов П. П. мотоциклын биллибэт дьон уордулар, РСФСР ХК 144 ыст. иккис чааһынан;

— ыам ыйын 24 күнүгэр Мугудай маҕаһыынын түннүгүн алдьатан виноннар биллибэт дьон арыгыны уордулар, РСФСР ХК 96 ыст. бастакы чааһынан.

Народнай суутунан холуобунай буруйу оҥорбут мааныык дьон дьыалалара көрүллэн бириигэбэрдэннилэр:

— ааспыт сыл сэтинньигэ Болтоҥо аһы атыылыыр маҕаһыынын атыылааччыта Догдонова Софья Ивановна туора дьоҥҥо 12 дьааһык «Любительскай», 5 дьааһык «Наша марка» бөппүрүөскэлэри, 5 блок «Феникс» сигаретаны атыылаан эргиэн быраабылатын кэһэн 6 ый болдьоххо хамнастан 20 бырыһыаны уларытан кыһалаҥ үлэҕэ уурулунна;

— олунньу 1 күнүгэр Мугудай сельсоветын бухгалтериятыттан 350 солк. уораннар орто оскуола үөрэнээччилэрэ Толстоуков Слава, Оконешников Толя РСФСР ХК 144 ыст. иккис, 144 ыст. үһүс чаастарынан буруйдананнар 2 сыл болдьохтоох усулуобунайдык бириигэбэрдэннилэр. Шепелев Гоша РСФСР ХК 144 ыст. иккис, үһүс чаастарынан буруйданан 1,5 сыл усулуобунайдык бириигэбэрдэннэ;

— кулун тутар 10 күнүгэр Хатылы олохтооҕо Неустроев Михаил Михайлович итирик сылдьан гр. Осиповаҕа кырбаан РСФСР ХК 206 ыст. иккис чааһынан буруйданан 4 сылга күүһүрдүллүбүт режимнээх хаайыыга уурулунна.

МАХТАНАБЫТ

Күндүтүк саныыр, таптыыр аҕабыт, кэргэним, убайбыт, таайбыт Собакин Егор Петрович эмискэ ыалдьан ыам ыйын 28 күнүгэр биһиги кэккэбититтэн өлөн туораабыт ыарахан күннэрбитигэр күүс-көмө, сүбэ-ама буолбут ыалларбытыгар интернат-оскуола томторун олохтоохторугар, оскуола үлэһиттэригэр, «Якуткоммунэнерго». Госстрах инспекциятын коллективтарыгар, табаарыстарбытыгар, дьүөгэлэрбитигэр, аймахтарбытыгар нэс сүрэхтэн махтанабыт-баһыыбалыыбыт. Эһиэхэ барыгытыгар дьолу, чэгиэн-чэбдик доруобуйаны мунура суох баҕарабыт.

Петя, Варя, Варвара Собакиннар, Марианна, Варя, Прасковья Захаровалар, Анна, Алексей Гаврильевтар.

Чурапчы орто оскуолатыттан 1989 сыллаахха Барашкова Аиляна Ивановна аатыгар бэриллибит В серияалаах 212534 №-дээх аттестат сүппүтүнэн дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

Чурапчытааҕы интернат-оскуолаҥ 1978 сыл бэс ыйын 26 күнүгэр Егорова Антонина Ефимовна аатыгар бэриллибит 295869 №-дээх аттестат сүппүтүнэн дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

Сетевой учаастак коллектива, профсоюзнай тэрилтэтэ учаастак үлэһитэ Антипин Анатолий Афанасьевичка кини таптыыр эдьиийэ

МАКСИМОВА Аграфена Афанасьевна

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Таптыыр оҕобут, бырааппыт Чакыр аренднай предприятиетын рабочайа

КАМПЕЕВ Василий Семенович

эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүн бары билэр дьоммутугар иһитиннэрэбит.

Төрөппүттэрэ, бииргэ төрөөбүттэрэ, аймахтара.

Эрилик Эристиин аатынан совхоз салалтата. Чакыр сельскай Советын президиума, Чакыр аренднай предприятиетын бырабылыанньата совхоз рабочайа

КАМПЕЕВ Василий Семенович

эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнэн төрөппүттэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Чакыр нэһилиэгин дьахталларын совета Герой-ийэ Мария Алексеевна Филипповаҕа таптыыр сиэнэ, Анна Васильевна уонна Семен Семенович Кампеевтарга тапталлаах оҕолоро

ВАСЯ

эдэр сааһыгар хомолтолоохтук өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын биллэрэр.

Оскуолаҕа бииргэ үөрэммит табаарыспыт, доҕорбут

КАМПЕЕВ Вася

хомолтолоохтук өлбүтүнэн төрөппүттэригэр, бары үгүс дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Табаарыстара.

Редактор П. Н. ПОПОВ.
НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв. ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.
Учредитель газеты «Санга олох» — районный Совет народных депутатов, соучредитель—райком КП РСФСР.
Газета издается на якутском языке, выходит во вторник, четверг и субботу.
Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж— 4130.
ЗАКАЗ № 74.
Чурапчинская районная типография Госкомпечати Якутской-Саха ССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26